

ՕՏԱՐՆԵՐԸ ՀԱՅԵՐԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐԱԶԱԽՏ ՏԻՏՈՆ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մարաջախտ Տիտոն խոսելով Յուզոսլավ և Սովետ պահանջների մասին, ի միջի այլոց ասաց թե.—

«Հայ ժողովուրդը երկու պատերազմների ընթացքին միշտ կանոնաժ է եղել դաշնա-

կիցների կողքին և միշտ տանջվել է նրանց դատի համար:

Հայ ժողովուրդի արդար իրավունքն է մի մեծ Հայաստան ունենալը:

(Ելեհաձայնող՝ թիվ 1345 Թեհրան)

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ԺՈՒԽՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԱՍԻՆ

Աշխարհահռչակ գիտնական պրոֆեսոր Ժողիտ Կյուրին, որ տնորենն է Ֆրանսիայի Գիտական հետազոտության կեդրոնի, հետևյալ սրտագին խոսքերով ողջունած է Սովետ Հայաստանի 25-ամյակի տարեդարձը:

«Սովետ Հայաստանի Հանրապետության 25-րդ տարեդարձի առթիվ ուրախությամբ է, որ այս քանի մը խոսքերը կուղղվեմ իրեն:

«Մարտիրոս ժողովուրդ մը, որ իր դարավոր պատմության ընթացքին՝ հոգիով ու մարմնով տառապած է ամեն տեսակ խժուրժությունների և կոտորածների, քանհինդ տարին ի վեր վերջապես գտած է իր փրկությունը:

«Սովետ Միության ծոցին մեջ Հայաստանը յուրյ տված մեծ հառաջդիմություն մը տնտեսական և մշակութային մարզերուն մեջ:

«Սրտանց կմաղթեմ, որ 1914—1918-ի

դեպքերեն հտք, ամբողջ աշխահի մեջ ցրված հայերը, իրենց ներկա հայրենիքին մեջ գտնեն վերածնության կեդրոն մը և հոն ապրելու կարելիությունը, զարգացնելու համար իրենց նախահայրերուն երիցս հազարամյա ստեղծագործության արժանի քաղաքակրթություն մը:

«Մենք շահագրգռությամբ և համակրությամբ կհետևինք Սովետ Հայաստանի հառաջդիմության:

«Ֆրանսան ուրիշ բան չի կրնար ընել, եթե ոչ քաջալերել ժողովուրդ մը, որ միշտ իր կողքին գտնված է և իր մշակույթի ներկայացուցած է Մերձավոր Արևելքի մեջ:

«Ոչ մեկ տարակարծություն երբեք գոյություն ունեցած է այս երկու ժողովուրդներուն միջև, և փոխադարձ համակրությունը ի հայտ եկած է զանազան ձևերով»:

(«Ժողովուրդի ձայն» փետր. 17 1946 թ.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՕՏԱՐՆԵՐԻ ԱԶՔՈՎ

Մվարած Փոքր Կովկասի լեռանց և սարահարթերուն մեջ, Վրաստանի հարավային արևելյան կողմը կգտնվի ն. Հայաստանի Ընկերվարական Հանրապետությունը, որ ունենալով մոտավորապես Պեճիքայի մեծություները, հորհրդային Միությանց ամենեքի ժողովն է: Իր բնակչությունը շուրջ 1.300.000 է, դիտավորապես Հաբեթական ցեղը և Հայկական ազգութենեն կազմված: Բայց ուրիշ մեկ միլիոն հորհրդային Հայեր այս հանրապետության սահմաններեն դուրս կապ-

րին, որոնց մեծամասնությունը դրացի Վրաստանի և Ադրպեյճանի մեջ է: Հայաստանի մայրաքաղաքն է Երևան, որ ժողովակերեսեն 3.200 ոտք բարձր է: Հայաստան ունի երկար և խոնավահույժ պատմություն մը, որ կսկսի Քրիստոսն առնվազն 1500 տարի առաջ, երբ Հեթիթներու շառավիղ մը կբնակեր հոն: Ի վերջո ասոնք խառնվեցան Մետացիոց, Պարսկաց, Հուճաց և ուրիշ հեթանոս ցեղերու հետ և կազմեցին հայկական հիմնական տիպը: Քսենոփոն և իր Տասն

Հազարը, Քրիստոս 401 տարի առաջ, կրովելով Հայաստանի մեջն անցան, և Հունաց մեծն Աղեքսանդրը ներմուծեց զայն արևմտյան քաղաքակրթության գլխավոր հոսանքին մեջ, երբ ան նվաճեց այս մահանգը պարսկական կայսրութենեն՝ Քրիստոսից 331 տարի առաջ։ Առաջին դարեն սկսյալ՝ նախ քան Քրիստոս, հաղթողներու հաղթող Հռոմայեցիները ընդմիջաբար տիրեցին Հայաստանի զինուց զորութեամբ, թեև ազատասեր Հայերը իրենց ամենամեծ զորութեան շրջաններուն կրցան անկախ թագավորութիւն մը պահել, որ երբեմն տարածվեցավ Սև ծովէն մինչև Կասպից ծով։

Քրիստոսի 303 թվականին, Հայաստան անցուց լուրջ դարաշրջան մը, երբ առաջին ազգը հանդիսացավ պատմութեան մեջ, որ ընդունեց քրիստոնեութիւնը իբրև պետական կրօն։ Հռոմեական կայսրութիւնը շուտով հետևեցավ անոր, բայց նույն դարուն վերջը հայկական եկեղեցին խզեց իր կապերը ուղղափառ եկեղեցիին հետ և մինչև այսօր կմնա ինքնավար քրիստոնեական եկեղեցի մը։ Քրիստոնեութեան շրջանին դարերով տառապող Հայերը պատերազմեցան ասպատակչներու հաջորդական ալիքներուն դէմ։

1926-են մինչև 1939 Հայաստանի Խ. Ս. Հանրապետութեան բնակչութիւնը ավելացած է ավելի քան 45 առ հարյուր, չափաւիշ, որ ավելի բարձր է քան Միութեան ուրիշ որեւէ հանրապետութեան աճումը։ Երեւան, որ այսօր կճանչցվի հայկական մշակույթի կեդրոնը, 1914 թվականի 29.000 բնակչութենէն 1937-ին բարձրացած էր 150.000-ի։

Այս քաղաքը կներկայացնէ Խ. Ս. Հանրապետութեանց Միութեան ամենն ընտիր և արդիական ճարտարապետութեան ծաղկումի տեսարանը։ Նոր շինութիւններէն շատերը կառուցված են Հայաստանի հատկանշական վարդապետին փխրաքարէն (տուֆ), որ հաճելի է աչքերու. կարելի է սդոցել զայն դանաղան ձևերով, և ավելի թեթև է, բայց նույն աստիճանով որովոր սովորական քարէն կամ կղմինտրէն։

Հայ մը, որուն անունը հաճախ կհիշատակվի սովետ պատերազմական հաղորդա-

գրութեանց մեջ, Կարմիր Բանակի զորավար Հովհաննէս Բաղդամյանն է։ Հայաստանի ականավոր ուրիշ բնիկ հայ մըն է Կարո Ս. Հալապյանը, որ Նյու-Յորքի համաշխարհային ցուցահանդէսի սովետական զավարի զործակից ճարտարապետը և Ստալինկրատի վերակառուցման ճարտարապետներու հանձնաժողովի պետն է։

Վրաստանի նման, Հայաստան գերազանցորեն երկրագործական երկիր մըն էր առաջին համաշխարհային պատերազմէն առաջ, բայց անկէ ի վեր ճարտարարվեստական կարևոր զարգացման հասած է. անոր տնտեսութեան, ճարտարարվեստական արտադրութեան համեմատութիւնը բարձրացած է 21,7 առ հարյուրէն մինչև 71,6 առ հարյուր՝ 1913-ի և 1937-ի միջև։ Զուգընթացաբար իր երկրագործութիւնը ամբողջովին արդիականացած է։ Բամբակի դաշտերը, այգիները, մրգաստանները, ծխախոտի մշակավայրերը և արջառաքածարանները կազմակերպված են հավաքական հիմերու վրա։ Երկրագործական արտադրութիւնը շոշափելիորեն ավելացած է ոռոգման մեծ ձեռնարկութիւններով։

Անոնցմէ ամենն տպավորիչը այն ծրագիրն է, որ ի գործ կդրվի օգտագործելու համար Սեան լճի հոսանքը, որ աշխարհի ամենն մեծ և ամենն գեղեցիկ լեռնային բարձր լիճերէն մեկն է։ Անոր հյուսիսային անկյան վրա հրաբխային լքված կղզեկի մը մեջ կբարձրանա հայկական հին վանք մը, որ կառուցված է ավելի քան 1.500 տարիներ առաջ։ Մրագրված է օգտագործել Սեանա լճի ջրին մեկ մասը, որմէ տարեկան 300.000 կայուն կշռքանա, ընդարձակելու նատաակով Զանգու գետի ծավալը, և արտախոյտով աստիճանաբար և ճշգրտորեն համասարակշռելու լճի գոյորդիացումը և անոր ջրային պարունակութիւնը։

Զանգու գետի արագ հոսանքը ուժ կմատակարարէ ջրաէլեկտրական մեծ հաստատութեանց համար, որոնցմէ մեկը արդեն նշանավոր դարձած է կրթաբոլմ համադրական ձգախեժ արտադրելուն համար։

ՔՈՐԼԻՍ ԱՄՈՆԹ

«Սովետի Ռաիա Թուտե»-ի

(«Նոր օր» փետրվ. 9 1946 թ. Յրեզն)

ՆՈՐ ԼՈՒՍԱՐԱՅ ՀԱՅ ԱԶԳԻՆ ՀԱՄԱՐ

«Ա. ՊՈՒՐՍ ԷԺԻՐՄԻՆ» իր 22 դեկտ. թվին մեջ վերևի խորագրով Հայոց համար համակրալից և արդարակորով խմբագրական մը հրատարակած էր իր խմբագրապետ Պ.

Ժան Լյուկոյի ստորագրութեան տակ։ Ահա-վստիկ ամբողջական թարգմանութիւնը.

Մեր համակրանքին արժանանալու այնքան պատճառներ ունեցող ազգի մը երկար